

JAARVERSLAG 2023
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE HULPGEVANGENIS IN LEUVEN

Inhoud

1. De Commissie van Toezicht.....	1
1.1. Samenstelling.....	1
1.2. Werking.....	2
I. Algemene beschrijving	2
II. Best practices.....	3
III. Belangrijkste problemen die de commissie bij haar werking ondervond	4
IV. Behandeling van verzoeken van personen in detentie	5
2. De penitentiaire inrichting.....	9
3. Het toezicht.....	10
3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's	10
I. Detentieomstandigheden	10
II. Regime en activiteiten	13
III. Medische zorgverlening	15
IV. Orde en veiligheid	15
V. Personeel.....	16
VI. Grieven ten aanzien van de commissie	18
3.2. Transversaal thema van het jaar 2023: staking en minimale dienstverlening	19
I. Dagen waarop in 2023 gestaakt werd	19
II. Aanwezigheid personeel	20
III. Algemeen.....	22
4. Het beklagrecht.....	24
4.1. Presentatie van de cijfers op basis van de registratie op nationaal niveau...24	24
4.2. Kwalitatieve analyse.....	25
I. Algemene vaststellingen:	25
II. Vaststellingen van de KC op basis van de klachten.....	26
5. De vier belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2023	31
5.1. Materiële omstandigheden	31

5.2. Staking.....	32
5.3. Opleiding.....	33
6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2024	35

1. De Commissie van Toezicht

1.1. Samenstelling

BOONS Lena, Criminologe/ psychotherapeute (tot 17 augustus 2023)

CARLE Jole, Juriste (tot 15 oktober 2023)

DEBOUTTE Reinhilde - Voorzitster, Juriste

DEMETER Kris - Ondervoorzitter, Pedagoog

DE PRETER Mathy, Toezichthouder Omgevingsinspectie

HEYVAERT Peter, Jurist

LUYTEN Lisa, Justitieassistente (sinds 21 september 2023)

NYS Louis - Secretaris, Jurist

OTTE Johan, Jurist

RUTGEERTS Nina, beleidsmedewerkster CM-Zorgkas.

STALLAERT Elke, Maatschappelijk werkster, criminologe

UTEN YORNE, Gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur bij het departement omgeving

VANDEBRIEL Ziggy, Protection Officer Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen

VANDENPUT ELLEN, criminologe/ juriste

VAN der VLIET Stefaan, Arts

VERHESSCHEN Katrien, Juriste

WOUTERS Katty, Beleidsadviseur Vlaams-Brabant

Klachtencommissie

OTTE Johan - Voorzitter

RUTGEERTS Nina

VANDEBRIEL Ziggy

1.2. Werking

I. Algemene beschrijving

De commissie vergadert minimaal één keer per maand. De vergaderingen vinden plaats in de gevangenis de laatste vrijdag van de maand.

In de loop van de maand komen de voorzitter, de ondervoorzitter, een maandcommissaris en de secretaris samen om een tussentijdse stand van zaken op te maken en de volgende maandvergadering voor te bereiden.

Voor de bezoeken aan de gevangenis worden telkens twee maandcommissarissen aangesteld, waarvan één verantwoordelijk is voor de opmaak van het maandverslag, deelneemt aan het maandelijks overleg met de directie en aanwezig is bij de tussentijdse vergadering.

Tijdens het jaar 2023 werden door de leden van de commissie als maandcommissaris 51 bezoeken aan de gevangenis gebracht.

Daarnaast zijn er bezoeken in het kader van de infomomenten voor personen in detentie en personeel, willekeurige bezoeken aan gedetineerde personen, bezoeken voor de inzage van de registers, bezoeken in het kader van specifieke opdrachten, ...

Maandelijks is er een overlegvergadering van de voorzitter en een maandcommissaris met de directie. De agendapunten die de commissie wenst te bespreken worden vooraf aan de directie meegedeeld. Het verslag van de bijeenkomst met de gemaakte afspraken wordt aan de directie bezorgd. Het verslag is een vast agendapunt tijdens de maandvergaderingen.

Die gesprekken verlopen in een positieve en transparante sfeer met wederzijds respect. De directie verstrekt de commissie, vaak op eigen initiatief, de gegevens die nuttig kunnen zijn bij het uitvoeren van haar opdrachten. Ook wanneer zich in de gevangenis ernstige incidenten hebben voorgedaan, worden die aan de commissie gemeld. De directie bezorgt de commissie eveneens de verslagen van het overlegorgaan in de gevangenis en via het CAW krijgt de commissie toegang tot de maandelijks kalender met de activiteiten voor de gedetineerden.

De commissie verheugt zich over de positieve samenwerking met de verschillende actoren binnen de gevangenis.

De leden van de Klachtencommissie (KC) zijn geen maandcommissaris. Zij nemen geen deel aan de overlegvergadering met de directie maar hebben op geregelde tijdstippen een eigen overlegmoment. Wanneer een lid van de klachtencommissie

belet is, wordt hij of zij vervangen door een lid van de CvT. Er wordt over gewaakt dat ook deze persoon tijdens de betrokken maand geen maandcommissaris is.

De leden van de KC nemen wel deel aan de maandvergaderingen van de commissie. Op de agenda hiervan is de werking van de KC een vast agendapunt. Hier wordt een algemeen overzicht gegeven van de uitspraken van de KC en van de uitspraken van de Beroepscommissie die nuttige info kunnen bevatten voor de CvT.

II. Best practices

Naast het opvolgen van individuele grieven wordt ook aandacht besteed aan het verzamelen van algemene informatie en gegevens over de gevangenis. Waar het vorige jaar de nadruk lag op het organogram en de dagelijkse gang van zaken in de instelling werd dit jaar extra aandacht besteed aan de inzage van de tucht en veiligheidsregisters.

In de loop van het jaar werden vertegenwoordigers van twee erkende erediensten, de Islamitische en de Rooms-Katholieke en die van de drie representatieve vakverenigingen in een maandvergadering uitgenodigd om hun ervaringen te delen en hun werking toe te lichten.

De initiatieven om de Commissie van Toezicht en de Klachtencommissie meer bekendheid te geven in de instelling werden in 2023 voortgezet en er werd, in overleg met het CAW een infosessie georganiseerd voor de personen in detentie.

Ook werd verder nagedacht over mogelijkheden om op een alternatieve wijze in gesprek te gaan met personen in detentie. Zo hebben onder andere twee leden van de commissie deelgenomen aan de zorgwandeling voor geïnterneerde personen.

Er wordt getracht voor de grieven die geen specifieke (mondelijke) terugkoppeling vereisten (bijvoorbeeld die waarbij louter een bepaalde situatie werd gemeld) de indiener toch schriftelijk op de hoogte te brengen van het gevolg dat aan zijn grief werd gegeven.

In de loop van het jaar hebben de leden van de CvT Leuven Hulp een bezoek gebracht aan die van Leuven Centraal, een gelegenheid om ervaringen uit te wisselen. Hierbij hoorde ook een ontmoeting met de gevangenisdirectie en een rondleiding in de gevangenis. De commissie van Leuven Centraal bracht een gelijkaardig bezoek aan Leuven Hulp.

III. Belangrijkste problemen die de commissie bij haar werking ondervond

Bereiken van gevangenisbevolking

De commissie is er zich van bewust dat zij via de individuele contacten slechts een beperkt deel van de personen in detentie bereikt en dat dit haar beeld van het leven in de gevangenis beïnvloedt. Daarom zal de commissie in de toekomst blijven inzetten op het bekendmaken van haar werking binnen de gevangenis.

Beperkte impact van de Commissie van Toezicht

De commissie stelt vast dat de structurele impact van haar tussenkomsten vaak beperkt is; dit wordt ook herhaaldelijk opgeworpen door gedetineerde personen. De commissie houdt toezicht en meldt vaststellingen aan de directie of aan de CTRG. Het remediëren aan bepaalde toestanden vergt opvolging en daar heeft de commissie niet altijd de middelen voor.

Een groot deel van de problemen die de commissie vaststelt hebben betrekking op zaken waar ook de plaatselijke directie geen vat op heeft: de verouderde infrastructuur, het gebrek aan middelen, aan personeel, overbevolking ...

Bekendheid van de respectieve opdrachten van de Commissie van Toezicht en de Klachtencommissie

De onderscheiden opdrachten van de Commissie van Toezicht en de Klachtencommissie zijn, zeker bij de personen in detentie niet altijd duidelijk. Dat is een van de redenen waarom de Commissie van start is gegaan met infosessies binnen de gevangenis.

Personen in detentie hebben niet altijd een duidelijk zicht op de precieze rol van de commissie, die zij soms al te zeer zien als een hulpverlener. Dit kan aanleiding geven tot ontgoocheling wanneer de commissie geen pasklare oplossing kan bieden voor bepaalde persoonlijke problemen.

De rol van de commissiearts

De nota van de CTRG over de rol van de commissiearts bepaalt in punt 5:

“De arts van de CvT is geen behandelende arts. ... Hij verricht geen lichamelijk onderzoek. Hij/zij moet immers de professionele onafhankelijkheid van de behandelende arts in acht nemen. Elke arts beschikt immers over beoordelingsvrijheid, hetzij de diagnostische en therapeutische vrijheid”

De arts van de CvT Leuven Hulp acht deze bepalingen onwerkbaar, meer bepaald wat de regel “hij verricht geen lichamelijk onderzoek” betreft.

Hij heeft hierover overleg gepleegd met de CTRG en via en enquête de vraag voorgelegd aan zijn collega's commissie-artsen. De CvT heeft ook het advies van de CTRG en van het bureau van de Nationale Raad van de Orde der artsen ingewonnen (zie bijlage bij dit jaarverslag).

De commissie is van oordeel dat de antwoorden van deze instanties genuanceerder zijn dan de voormelde bepaling in punt 5 van de CTRG-nota.

Begrijpelijk taalgebruik

De commissie stelt in haar dagelijkse praktijk vast dat een aanzienlijk deel van de bevolking in de Leuvense Hulpgevangenis schriftelijke en verbale communicatie niet altijd begrijpt doordat ze de Nederlandse, Franse of Engelse taal niet machtig is, doordat er sprake is van een verstandelijke beperking, lijden aan cognitieve of psychische problemen of doordat ze communicatief erg zwak staan. Tijdens de maandvergaderingen is geregeld de vraag gesteld of hiermee voldoende rekening wordt gehouden in de communicatie van de Commissie van Toezicht en de Klachtencommissie, en in welke mate de commissie erop moet toezien dat ook andere instanties dit voor ogen houden.

De commissie is van oordeel dat dit een constante zorg moet zijn, zowel in de schriftelijke als in de mondelinge communicatie, en niet alleen van de CvT, maar van alle instanties die met personen in detentie in contact komen.

In dit verband werken de Diensten van de Vlaamse Gemeenschap momenteel aan een nieuwe layout van het rapportbriefje, met pictogrammen zodat het voor anderstaligen begrijpelijker wordt. Er is ook een toegankelijke infobrochure voor de personen in detentie in voorbereiding.

IV. Behandeling van verzoeken van personen in detentie

In 2023 behandelde de commissie 170 grieven en vragen die voor het overgrote deel via rapportbriefjes werden ingediend; een aantal dossiers werd gestart naar aanleiding van informatie door derden zoals penitentiaire beambten, of na eigen waarneming van de commissie.

De rapportbriefjes worden door de personen in detentie gedeponereerd in één van de twee brievenbussen van de commissie.

Hoewel op de brochures en affiches die in de gevangenis worden verspreid het emailadres van de commissie vermeld is, werd zij langs deze weg niet gecontacteerd door de personen in detentie.

Inhoudelijk:

Detentieomstandigheden: 45 verzoeken

Een aantal contacten in deze groep betrof de bedeling van de maaltijden (8) of had betrekking op celmutaties en het delen van verblijfplaatsen (9). Zoals de voorbije jaren, was ook de kantine geregeld het onderwerp van grieven (8).

Daarnaast waren er vragen in verband met de netheid, veiligheid en temperatuur van de verblijfsruimtes (11). De overige contacten hadden betrekking op de uitbetaling van loon en de sociale lening (4), kledij (3), communicatie (1) en het bezit van voorwerpen (1).

Contacten met de buitenwereld en familiale band: 9 verzoeken

De grieven in deze groep hielden verband met technische problemen met het videobellen, de telefoons op cel en de belwaarde (5) en het (ongestoord) bezoek (4).

Regime en activiteiten: 19 verzoeken

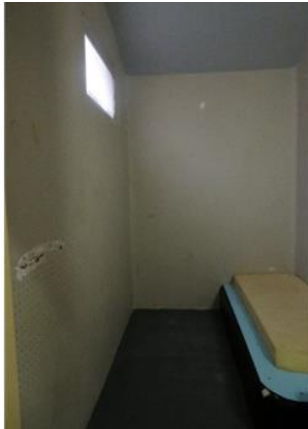
Tien grieven in deze groep hadden betrekking op het (gebrek aan) arbeidsmogelijkheden en de verloning. Drie contacten betroffen het overlegorgaan. Daarnaast waren er gesprekken over het aanbod van activiteiten en opleiding (3), de wandeling (1) en het huishoudelijk reglement (2).

Gezondheidszorg: 33 verzoeken

Het omvangrijkste onderdeel van deze groep vormen de contacten, vaststellingen en grieven die verband houden met psychische problemen (16)

Acht grieven hadden betrekking op de algemene zorgverlening. Zeven contacten betroffen het soort medicatie en de wijze waarop die wordt verstrekt. Eén contact had betrekking op een prothese en één op ziekte-uitkering.

Orde en veiligheid: 13 verzoeken

Strafcel

Veiligheidscel

Deze tussenkomsten hadden vooral betrekking op tuchtsancties en bijzondere veiligheidsmaatregelen (7). Andere contacten betroffen de strafcel (4) en de veiligheidscel (2).

Incidenten: 17 meldingen

Wanneer zich in de gevangenis ernstige incidenten voordoen, wordt de commissie hiervan op de hoogte gebracht door de directie. In de loop van het jaar 2023 heeft de directie 17 keer melding gemaakt van een incident. Het betrof agressie tussen personen in detentie, ernstige weerspanning, agressie en grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van het bewakingspersoneel, zelfverwonding, vernieling van infrastructuur, poging tot ontsnapping en zelfmoordpoging.

Detentieplan: 9 verzoeken

De contacten in deze categorie hadden betrekking op (al dan niet gewenste) transferts naar een andere instelling (6) de PSD (2) en het statuut als vreemdeling (1)

Personeel: 12 verzoeken

Tien grieven, opmerkingen en vragen hadden betrekking op de relaties met het bewakingspersoneel, twee met de directie. Bij dergelijke grieven vraagt de commissie steeds dat de betrokkene die de grief indiende zich persoonlijk tot de commissie wendt en de feiten zo precies mogelijk omschrijft.

Garanties: 13 verzoeken

Twee contacten hadden de strafuitvoering als voorwerp; één de traagheid van het strafproces en twee het huishoudelijk reglement, waarvan de geactualiseerde versie eind 2023 nog steeds niet beschikbaar was.

Ten slotte waren er acht vragen en grieven ten aanzien van de werking van de Commissie van toezicht en de klachtencommissie.

2. De penitentiaire inrichting

De Centrale Interventiepост (CIP) kon nog niet in gebruik worden genomen maar dat zal in 2024 wel het geval zijn. De CIP wordt 24/7 bemand. Alle elektrische sloten zullen vanop die centrale plaats kunnen worden bediend en alle bewegingen gevolgd. Daarbij werden eveneens de oude camera's vervangen en er werden nieuwe meer performante camera's bijgeplaatst. Het CIP wordt ook een noodbevelcentrum in situaties van ernstige crisis.

Het directieteam werd versterkt met een attaché managementondersteuning. Anderzijds werd een directeur op 1 januari 2024 tijdelijk overgeplaatst naar een andere gevangenis.

Eind november werd het nieuwe "centrum" in dienst genomen. Het centrum bevindt zich op de kruising van de gangen van de stergevangenis.

In de loop van het jaar werd een samenwerking opgezet met de diensten gesubsidieerd door het Vlaams Fonds Sociale Integratie Personen Handicap (VAPH). Het doel bestaat erin samen een aantal zorgvragen te onderzoeken en elkaar advies te geven. Het project maakt samenwerking en gesprek over de verschillende diensten mogelijk en vergemakkelijkt het delen van gegevens op een aangepaste en doordachte manier.

3. Het toezicht

3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's

I. Detentieomstandigheden

Bevolking

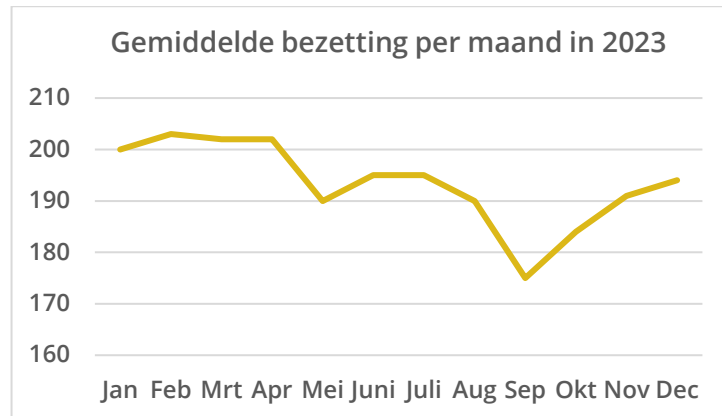
Leuven Hulp heeft 131 verblijfsruimtes in gebruik. Tot einde 2021 waren dit 78 monocellen en 53 duocellen, in totaal dus 184 bedden. Begin 2022 werden 20 monocellen extra omgebouwd tot duocellen, zodat het aantal beschikbare bedden verhoogd werd tot 204.

Deze verhoging van het aantal bedden ging niet gepaard met een uitbouw van de andere infrastructuur of met toename van het aantal personeelsleden.

De onderstaande tabel en grafiek geven de evolutie weer van het gemiddelde aantal personen per maand in 2023 volgens de vaststellingen van de CvT.

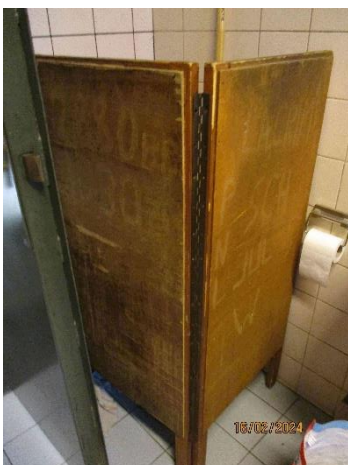
Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Tot. Gem.
200	203	202	202	190	195	195	190	175	184	191	194	193,5

Gedurende het eerste kwartaal bleef de bezetting tegen de absolute maximumcapaciteit, om daarna geleidelijk te dalen. De laatste maanden van 2023 is er evenwel opnieuw een gevoelige stijging. De vakverenigingen vrezen dat deze trend zal worden voortgezet gelet op de plannen van de regering met betrekking tot het uitvoeren van de korte gevangenisstraffen en de vertraging bij de uitbouw van de detentiehuizen.

In de loop van de maand mei heeft de commissie, in overleg met de CTRG, opnieuw een communiqué verspreid naar het beleid en via de plaatselijke pers heeft dat enige weerklank gevonden. Het stadsbestuur van Leuven vroeg om op de hoogte te worden gehouden en er waren reportages op de ROBtv en op Radio 2. Er was een interview met persagentschap Belga en de informatie werd ook opgenomen in de Juristenkrant.

Infrastructuur

In een vleugel van de gevangenis is er nog steeds geen vaste afscheiding tussen het toilet en de verblijfsruimte. Dit strookt niet met de bepalingen van het koninklijk besluit van 3 februari 2019 en met de internationale normen.

Dergelijke infrastructuurwerken moeten voor meerdere ruimtes tegelijk worden uitgevoerd. De plaatsing werd begin 2023 aangevraagd bij de Regie der Gebouwen. Er is nog geen timing beschikbaar.

Kantine

De commissie ontving een aantal grieven over de kantine. De betrokkenen vinden dat de prijzen te hoog zijn en hebben vragen bij het aanbod. Zo is er een pleidooi voor meer huismerken in het aanbod.

Deze grieven zijn niet nieuw. Zoals elders zijn de prijzen in de loop van 2023 beslist gestegen en de directie betreurt, net zoals de commissie, dat het loon in de gevangenis niet evenredig kan stijgen.

De limiet van de sociale lening werd wel opgetrokken (tot 15 euro per week) maar dit kan geen oplossing zijn voor het probleem aangezien dit voor de personen die hierop aangewezen zijn, tot al te hoge schulden aanleiding kan geven.

De kantenlijsten worden geregeld herzien. Met het oog op een herziening worden steeds een aantal gedetineerden geraadpleegd. De commissie acht het nuttig dat het overlegorgaan hierbij zou worden betrokken, wat nu niet het geval is.

Maaltijden

Naast grieven over “te kleine porties” kreeg de commissie in dit verband vooral klachten over de nieuwe regeling voor de broodverdeling.

Waar het brood vroeger elke dag in plastic zakjes met 2x4 sneden werd bezorgd, wordt het nu om de twee dagen brood rondgedeeld (16 sneden). Het brood wordt bewaard in een plastic zak die kan worden hergebruikt.

Na een evaluatie werd besloten tijdens de week alleen nog lichtbruin brood te verstrekken. Op vrijdag is er één stokbrood voor vrijdagavond en 5 sandwiches voor zaterdagochtend. Wijzigingen in de hoeveelheid kunnen maandelijks worden aangevraagd. In de kantine kan wit brood worden besteld.

Voor deze werkwijze zijn er volgens de directie verschillende redenen. Het brood komt van de gevangenis van Hoogstraten. Als er maar om de twee dagen vers brood moet zijn kunnen de leveringen beter gespreid worden. Daarnaast is er ook een ecologische overweging. Vier sneden die telkens in plastic zakjes worden verpakt, betekent een berg afval.

Sommige personen in detentie toonden zich voorstander van het nieuwe systeem, anderen daarentegen zijn verre van overtuigd, zeker niet van de ecologische winst die het zou opleveren. Zij vonden dat het brood, ook al zit het in een plastic zak, de tweede dag is uitgedroogd met als gevolg dat er nog meer wordt weggegooid.

Het voornaamste bezwaar gold de beperking tot bruin brood. In de kantine kan wit brood worden aangekocht, maar er is slechts één keer per week kantine.

Oproepsysteem

Meerdere personen in detentie vrezen dat het bestaande oproepsysteem, met lampjes aan de deuren van de verblijfplaatsen onvoldoende veiligheids garanties biedt. Als de PBA in zijn kantoor is dan ziet hij de lampjes niet. Zij vrezen dan ook voor een te trage reactie bij een incident.

De commissie legde deze bezorgdheid voor aan de directie die verklaarde dat overdag de PBA op de sectie moet reageren op een lampje dat brandt. Hij of zij is verantwoordelijk voor zijn sectie. 's Avonds is dat moeilijker omdat er maar één PBA per vleugel is. Dan kan de intercom worden gebruikt die met het CIP is verbonden. Zodra dat volledig klaar is, wordt het een noodbevelcentrum in situaties van ernstige crisis. Het centrum kan aan het CIP vragen om bij bepaalde risico's een omgeving in het oog te houden.

II. Regime en activiteiten

Werk

Een persoon beklagde er zich bij de commissie over dat hij geen rustdag krijgt. Fatiks moeten elke dag werken. De directie vond deze vraag eerder verwonderlijk omdat de meeste fatiks het prima vinden dat ze elke dag mogen werken. Een fatik is ook niet een volledige dag aan het werk. Het probleem zou in principe kunnen worden opgelost door een hulpfatik aan te stellen maar dat is niet evident omdat die dan slechts een deeltijdse job zou hebben.

De directie heeft voor de betrokken persoon wel een oplossing gevonden via een verlofregeling.

Sociale lening en werk

Naar aanleiding van een grief in dit verband meent de commissie dat verwarring in hoofde van de persoon in detentie begrijpelijk is. Personen die de gevangenis binnenkomen moeten op een formulier aangeven welk werk "hun voorkeur" geniet. De commissie stelt vast dat wie niet alle soorten werk aankruist, als werkweigeraar wordt beschouwd en bijgevolg geen sociale lening kan krijgen. Zij vindt het document wat dit betreft niet duidelijk.

De directie is het hiermee niet eens. Het contract van de sociale lening is duidelijk: men moet bereid zijn om elk werk te aanvaarden. Zij onderstreept dat wie een sociale lening aanvraagt, alle vereiste informatie krijgt.

Overlegorgaan

Het koninklijk besluit van 22 juni 2018 bepaalt dat elk jaar de eerste week van maart, door middel van aanplakking een oproep tot kandidaatstelling als lid van het overlegorgaan wordt gericht aan alle gedetineerden. Het mandaat van de leden duurt één jaar. Het overlegorgaan dient éénmaal per kwartaal te vergaderen.

De gevangenis Leuven Hulp is er ook in 2023, niet in geslaagd deze bepalingen na te leven. Als belangrijkste reden geeft de directie het grote verloop van personen in een huis van bewaring. Zij relateert ook het nut van het orgaan. De leden zouden niet altijd representatief zijn voor de gevangenisbevolking en spreken vanuit de eigen situatie.

Desondanks heeft de commissie er bij herhaling op aangedrongen dat het overlegorgaan zou worden samengeroepen, wat op 16 oktober ook is gebeurd.

De commissie vraagt ook dat de verslagen beschikbaar zijn voor alle gedetineerde personen. Dat zou ook kunnen bijdragen tot de interesse voor het overlegorgaan.

Aanbod van activiteiten

Een aantal personen beklagt er zich over dat het aanbod van ontspanningsactiviteiten sterk verminderd is.

Volgens de directie is het aanbod echter gestegen maar wordt er noodgedwongen minder beroep gedaan op vrijwilligers en nemen professionelen (zoals de sportmonitor) het werkveld over.

De directie betaalt zelf een aantal activiteiten met het geld van het sociaal fonds (onder meer de sessies drugstherapie). Zij verwacht ook veel van het project met het Europees Sociaal Fonds (ESF) (zie jaarverslag 2022 van de CvT Leuven Hulp).

Spelcomputers

Een aantal personen in detentie wensen een spelcomputer aan te schaffen maar krijgen hiervoor geen toelating. De reden voor de weigering ligt in het feit dat de nieuwe toestellen verbonden zijn met het internet. Oudere apparaten die geen verbinding met het net hebben, zijn niet langer op de markt beschikbaar.

De directie beseft dat het niet houdbaar is om computers en games te blijven weren in de gevangenis. Zij hoopt hiervoor een oplossing te kunnen vinden via het project "Just from Cell" dat wellicht in de nabije toekomst in Leuven Hulp zal worden ingevoerd.

III. Medische zorgverlening

Algemene zorgverlening

Met betrekking tot de verstrekking van zorg en medicatie stelt de commissie een duidelijke verbetering vast. Voor grieven op dit vlak was er een afdoende antwoord van de gevangenisartsen en de dialoog met de commissiearts verliep correct. Er waren geen grieven over een niet-respectvolle behandeling door de artsen.

Ook stelt de commissie vast dat de grieven in verband met de tandverzorging, die vroeger legio waren, vrijwel zijn verdwenen sinds het aantreden van de "mobiele teams" voor tandverzorging.

Psychische zorgverlening

In de vorige jaarverslagen heeft de commissie al gewezen op de problematiek van de personen in detentie met een psychische stoornis. In 2023 verbleven gemiddeld een vijftiental geïnterneerde personen in de gevangenis. De commissie ontving verscheidene grieven van mensen die wachtten op een overplaatsing naar een penitentiair forensisch centrum, zonder dat zij hierop enig concreet perspectief hadden.

Ook bij de personen die niet geïnterneerd waren, stelt de commissie vast dat een groot aantal kampt met psychische problemen, die zich uiten in angstgevoelens, onzekerheid, agressie, ... De gevangenis is niet uitgerust om deze personen op adequate wijze bij te staan.

IV. Orde en veiligheid

Registers

Tuchtregister

Overeenkomstig artikel 146 van de Basiswet worden tuchtrechtelijke sancties ingeschreven in een daartoe bestemd register, waarvan de Koning de vorm bepaalt. Elke gevangenis moet beschikken over een register waarin alle tuchtrechtelijke sancties worden ingeschreven (algemeen tuchtregister).

Bovendien moet voor elke gedetineerde een afzonderlijk register worden bijgehouden, waarin de hem opgelegde tuchtrechtelijke sancties in chronologische volgorde worden ingeschreven.

De CTRG herinnert er geregeld aan dat, wanneer een tuchtsanctie na een beslissing van de klachten- of beroepscommissie wordt hervormd of vernietigd, die beslissing haar weerslag moet vinden in het tuchtregister.

De gevangenis beschikte niet over een algemeen tuchtregister. Er was wel een register van de RAD's (rapport aan de directie) waarin wordt aangegeven of die al dan niet aanleiding hebben gegeven tot een tuchtprocedure. Ook de uitspraken van de Klachtencommissie werden niet in dit register genoteerd, wel in het individueel tuchtregister.

Om de voormelde voorschriften te vervullen wordt op vraag van de commissie in dit register ook de uitslag van de tuchtprocedures opgenomen. De commissie ziet er op toe dat uitspraken van de klachtencommissie die de tuchtsanctie vernietigen of wijzigen, in dit register worden opgenomen.

Register met de bijzondere veiligheidsmaatregelen

De commissie stelde vast dat het register met de bijzondere veiligheidsmaatregelen (art. 115 Basiswet) en het register met de maatregelen van rechtstreekse dwang (art 121 Basiswet) in onbruik waren geraakt. Deze informatie bevindt zich in het individuele dossier maar werd niet centraal bijgehouden.

Het register van de bijzondere veiligheidsmaatregelen werd op vraag van de commissie aangelegd.

V. Personeel

Het aantal grieven over ongepast gedrag van personeelsleden ligt gevoelig lager dan het vorige jaar. De commissie brengt de directie telkens op de hoogte als zij dergelijke grieven ontvangt en stelt vast dat die ernstig worden genomen. In de loop van 2023 zouden een aantal tuchtprocedures tegen personeelsleden opgestart zijn.

De commissie stelt vast dat het personeel nog steeds geen badge met de naam draagt. De directie relativeert het belang hiervan omdat in een kleine instelling als Leuven hulp, iedereen elkaar zou kennen. Uit de contacten met personen in detentie blijkt dat dit kan worden betwist.

Zowel de directie als de vertegenwoordigers van het personeel wijzen op de erg hoge absentiegraad wegens ziekteverlet en arbeidsongeschiktheid in Leuven Hulp (tussen 8 en 22 procent), waardoor heel wat arbeidsdagen verloren gaan.

De directie van de hulpgevangenis staat samen met Leuven-Centraal in voor de selectie en de rekrutering in de regio Leuven. Dat is bijkomend werk.

In de maand oktober had de commissie een ontmoeting met de vertegenwoordigers van de drie representatieve vakverenigingen in de gevangenis.

Die ontkennen niet dat aan de Basiswet een reeks eervolle intenties ten grondslag lagen, maar menen dat de middelen nodig om ze te realiseren totaal ontoereikend zijn. Personen in detentie brengen nog steeds het overgrote deel van de dag in hun cel door. Ongeveer tien procent¹ kan arbeid verrichten en het aanbod van opleidingen of andere activiteiten is volstrekt ontoereikend.

De besparingsrondes van 2012, 2014 en 2017 hebben als gevolg dat in de gevangenis elke buffer is verdwenen en dat, in een periode waarin het aantal personen met psychische problemen alsmaar toeneemt, posten moeten worden gesloten om elders gaten te vullen die zijn ontstaan ten gevolge van absenties.

Opvallend bij die gesprekken was de ontgoocheling van de personeelsleden over de ontwaarding van het beroep van bewakingsambtenaar. Het kader van Leuven Hulp is momenteel vrij goed ingevuld, maar voor de komende jaren is er een uitstroom van oudere personeelsleden in het verschiet. Jongeren aantrekken om die te vervangen is geen evidentie omdat het beroep aantrekkingskracht verloren heeft.

De verwachtingen ten aanzien van jonge werkkrachten zijn erg hoog. Zij staan niet alleen in voor de beveiliging in een compleet verouderde infrastructuur, maar moeten omgaan met een gevangenisbevolking die, veel meer dan in het verleden, psychisch beschadigd is. De agressie is toegenomen en heeft zich voor een stuk verplaatst van het fysieke naar het verbale vlak, maar is daardoor niet minder belastend geworden.

In de gevangenis komen ook alsmaar meer personen terecht die geen enkele landstaal spreken. Iedereen, ook de directie en het griffiepersoneel, behelpt zich naar eigen vermogen om met hen te communiceren. Toch lijkt het alsof niemand

¹ Volgens de directie is dit een onderschatting en zijn er meer personen aan het werk.

van het bestaan van dit probleem afweert. In tegenstelling tot andere sectoren is er geen taalpremie. Het personeel kreeg een boekje met gebarentaal om met deze mensen te communiceren en dat is het zo ongeveer.

Daar tegenover staat dat de opleiding van jonge bewakingsambtenaren te weinig voorstelt. Tijdens corona gebeurde die online en op bepaalde momenten zaten vier PBA's voor één computerscherm les te volgen. Daarnaast krijgen ze een pak info toegestopt die ze op eigen initiatief in zeer korte tijd moeten verwerken. De eigenlijke opleiding is dus een training "on the job". Vergelijk dit met een land als Zweden, waar de opleiding twee jaar duurt en er tussentijdse bijscholingen met examens zijn.

Ook de ondersteuning tijdens het werk is minimaal. Waar personen in detentie met mentale problemen terecht kunnen bij instanties zoals de gevangenispsychiater, CAW of PSD, bestaat een dergelijke permanente ondersteuning niet voor bewakingsambtenaren die de psychische druk niet aankunnen. Alleen bij ernstige incidenten hebben personeelsleden recht op een aantal begeleidingssessies door een psycholoog en kunnen zij terecht bij een 'lokaal opvangteam', dat in Leuven Hulp uit vier collega's bestaat.

De vertegenwoordigers van de vakverenigingen vinden ook dat sommige grieven van personen in detentie over ongepast gedrag door personeelsleden hiervan niet los kunnen worden gezien, en vaak het gevolg zijn van erg moeilijke communicatie.

Zij merken op dat er voor ernstig wangedrag en racisme een meldingsplicht bestaat. Personen die over de schreef gaan worden hierop ook door hun collega's aangesproken.

VI. Grieven ten aanzien van de commissie

De contacten die rechtstreeks betrekking hadden op de commissie betroffen voornamelijk het feit dat de commissie geen concrete oplossing kan bieden voor een probleem en het gebrek aan opvolging van de contacten. Ook verwachtten de personen in detentie meer feedback over het gevolg dat aan hun grieven en opmerkingen is gegeven. De CvT probeert daarom meer in te zetten op een betere opvolging van de grieven en feedback, onder meer via de registratie van de grieven in de SharePoint.

3.2. Transversaal thema van het jaar 2023: staking en minimale dienstverlening

1. Dagen waarop in 2023 gestaakt werd

11 januari

Wanneer: 24 uur-staking van 10/1 om 22 uur tot 11/1 om 22 uur

Wie: drie vakverenigingen gevangenis

Waarom: werkdruk, looneisen De staking kadert in de bredere onvrede bij de ambtenarenvakbonden

8 maart

Wanneer: 24 uur-staking van 7/3 om 22uur tot 8/3 om 22 uur

Wie: Gemeenschappelijk vakbondsfront openbare diensten

Waarom: ondermijnen dienstverlening personeelstekort werkdruk

10 maart

Wanneer: 24 uur-staking van 9/3 om 22uur tot 10/3 om 22

Wie: Gemeenschappelijk vakbondsfront openbare diensten

Waarom: Algemene staking van de openbare diensten tegen onderbezetting en onderfinanciering openbaar ambt – statuut ambtenaren

22 mei

Wanneer: 24 uur-staking van 21/5 om 22 uur tot 22/5 om 22 uur

Wie: Gemeenschappelijk vakbondsfront alle sectoren

Waarom: nationale actiedag tegen praktijken van sociale dumping en inperking van het stakingsrecht.

25-26 september

Wanneer: 48 uur-staking van 24/9 om 22 uur tot 26/9 om 22 uur

Wie: Vakverenigingen gevangenis

Waarom: overbevolking, agressie, onmogelijke leef- en werkomstandigheden in de gevangenis

5 oktober

Wanneer: 24 uur-staking van 4 oktober om 22 uur tot 5 oktober om 22 uur

Wie: Gemeenschappelijk vakbondsfront alle sectoren

Waarom: nationale actiedag betogingsverbod dat de federale regering wil invoeren.

12 december

Wanneer: 24 uur-staking van 11 december om 22 uur tot 12 december om 22 uur

Wie: gemeenschappelijk vakbondsfront alle sectoren

Waarom: nationale actiedag tegen sociale afbraak.

II. *Aanwezigheid personeel*

Minimale dienstverlening bewaking

	Vroeg		Dag		Laat		Nacht		Totaal	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
11/jan	11	<u>9</u>	5	16	10	17	3	3	29	45
8/mrt	11	11	5	12	10	15	3	3	29	41
10/mrt	11	11	5	<u>3</u>	10	11	3	3	29	<u>28</u>
22/mei	11	<u>8</u>	5	13,5	10	<u>7</u>	3	3	29	31,5
25/sep	13	<u>11</u>	5	7	13	<u>8</u>	4	<u>2+1</u>	35	<u>29</u>
26/sep	13	<u>8</u>	5	7	13	<u>10</u>	4	<u>3</u>	35	<u>28</u>
5/okt	11	13,5	5	12	10	16	3	3	29	44,5
12/dec	11	<u>10</u>	5	13	10	12	3	3	29	38

A. Bezetting vereist in het kader van de minimale dienstverlening (Ministeriële omzendbrief nr.1819 van 24 februari 2020) – Shifts waar de minimumbezetting niet werd gehaald vet onderlijnd. –

B. Feitelijke bezetting

11 januari

Alleen tijdens de ochtendshift werd de minimumbezetting niet gehaald en de impact van de staking was beperkt. Er kon één wandeling plaatsvinden, de maaltijden werden normaal bezorgd en het werkhuis bleef open. Omdat er geen verpleging was werd beroep gedaan op diensten buitenshuis.

Het douchen kon normaal verlopen.

Het bezoek werd preventief afgelast.

8 maart

De minimale bezetting van het veiligheidspersoneel werd overal gehaald. De basisactiviteiten konden doorgaan, met uitzondering van het bezoek dat preventief werd afgelast.

De keukenploeg was aanwezig en de etensbedeling kon normaal plaatsvinden. Ook het medisch team was beschikbaar. Het douchen kon normaal verlopen.

10 maart

De minimumbezetting werd niet gehaald tijdens de dagshift. Er was geen zorgpersoneel.

Het bezoek werd preventief afgelast.

De keukenploeg was aanwezig. Ook het medisch team was beschikbaar. Het douchen kon normaal verlopen.

22 mei

De minimumbezetting werd niet gehaald tijdens de ochtend en de avondshift. De wandeling werd beperkt tot één uur. Het bezoek werd preventief afgeschaft.

De keukenploeg was aanwezig. Ook het medisch team was beschikbaar. Het douchen kon normaal verlopen.

25-26 september

De minimumbezetting werd alleen tijdens de dagshift gehaald. De directie omschreef de bezetting als zeer nipt. Voor etensbedeling en bewegingen werden personeelsleden van andere diensten en leden van het directieteam ingezet zodat de minimumactiviteiten konden plaatsvinden. Er waren geen activiteiten georganiseerd door externe diensten. Het bezoek en de videocalls werden afgelast. Deze laatsten werden op een ander tijdstip opnieuw ingepland.

Er was één uur wandeling, voor de annex kwam hierbij één uur in de gezamenlijke ruimte.

De bezoeken van advocaten konden doorgaan, evenals de uitgaansvergunningen en de uithalingen.

De keukenploeg was aanwezig en dus kon de etensbedeling, net zoals op de andere stakingsdagen overigens, normaal plaatsvinden. Ook het medisch team was beschikbaar. Het douchen kon normaal verlopen.

5 oktober

Er was over alle shifts voldoende personeel om de minimale bezetting te halen.

Het bezoek werd preventief afgeschaft. De andere minimumactiviteiten, waaronder alle wandelingen, hebben plaatsgevonden. Ook een aantal activiteiten georganiseerd door de diensten van de Vlaamse Gemeenschap hebben kunnen plaatsvinden.

De keukenploeg was aanwezig. Ook het medisch team was beschikbaar. Het douchen kon normaal verlopen.

12 december

De minimale personeelsbezetting werd alleen tijdens de ochtendshift niet gehaald. Het bezoek werd preventief geschrapt. Het werkhuis bleef dicht. Er was een wandeling.

De etensbedeling verliep zoals gewoonlijk. Ook het medisch team was beschikbaar. Het douchen kon normaal verlopen.

III. Algemeen

Hoewel de minimale personeelsbezetting niet tijdens alle stakingsdagen werd gehaald, is de gevangenis er toch in geslaagd steeds te voorzien in een aantal belangrijke basisbehoeften van de personen in detentie: hygiëne, medische bijstand en, in mindere mate, beweging. Ook de keuken is open gebleven en de normale etensbedeling is altijd kunnen doorgaan. Het bezoek daarentegen, werd telkens preventief afgeschaft. Ook de activiteiten georganiseerd door de diensten van de Vlaamse gemeenschap vonden meestal geen doorgang. De Commissie ontving geen klachten van personen in detentie die rechtstreeks betrekking hadden op de stakingen.

De directie heeft bij geen enkele actie beroep gedaan op de politie omdat er te weinig personeel aanwezig zou zijn. Zij verklaart trouwens dit om principiële redenen zoveel mogelijk te willen vermijden, tevens gelet op de negatieve impact hiervan op het klimaat in de instelling. Zij is wel van oordeel dat de cijfers voor de minimale bezetting tijdens de dagshift voor een 24-uurstaking erg krap bemeten zijn.

De vertegenwoordigers van de vakverenigingen met wie de commissie heeft gesproken relativeren de impact van de acties, waarvan naar hun mening de negatieve effecten in de buitenwereld enorm worden uitvergroot. Zij wijzen erop dat de laatste staking in Leuven Hulp, op het niveau van de gevangenis, plaatsvond in 2014. De stakingen in 2023 waren nationale acties van het gevangenispersoneel of interprofessionele acties die op nationaal niveau worden georganiseerd. Het absentisme in Leuven Hulp ligt erg hoog, wat tot gevolg heeft dat het aantal personeelsleden in minimumbezetting tijdens stakingsdagen soms hoger ligt dan op dagen zonder acties.

De vakverenigingen betwisten dat de initiële bedoeling achter de acties erin bestaat de gevangenis lam te leggen en alle activiteiten onmogelijk te maken. Ook voor hen zijn voeding, beweging, medische zorg, hygiëne, ... basisrechten die voor de persoon in detentie dienen te worden gegarandeerd. Het aanbieden van activiteiten is overigens in het belang van iedereen; voor de personen in detentie die 23 uur per dag op hun cel doorbrengen en voor de medewerkers omdat zij het klimaat in de gevangenis ten goede komen.

Zij zijn dan ook van oordeel dat de directie zich op stakingsdagen al te defensief opstelt. Er worden zaken preventief afgelast, bijvoorbeeld een wandeling, die met het aanwezige personeel zou kunnen doorgaan. Bovendien zijn er mogelijkheden om, wanneer ten gevolge van een staking activiteiten moeten worden afgelast, die op een ander tijdstip te compenseren.

4. Het beklagrecht

2023 is het derde volledige jaar waarin de personen in detentie zich kunnen richten tot de klachtencommissie (hierna KC).

Het beroep bij de KC moet een laagdrempelig rechtsmiddel zijn voor gedetineerden. De wetgever meende dat deze laagdrempeligheid noodzakelijk is om in de gevangenis de rechten van gedetineerden te kunnen waarborgen

De klachtencommissie behandelt klachten over individuele beslissingen van de directie ten aanzien van de persoon in detentie. Daarnaast is de klachtencommissie ook bevoegd voor klachten waarbij de directie heeft nagelaten om een beslissing te nemen binnen een wettelijke of redelijke termijn.

Deze laatste beklaggrond komt vooralsnog niet voor bij de KC. Klachten die buiten deze twee beklaggronden vallen, zijn niet ontvankelijk.

4.1. [Presentatie van de cijfers op basis van de registratie op nationaal niveau.](#)

De KC van Leuven-Hulp in cijfers:

- Totaal aantal ingediende klachten : 71
- Aantal genomen beslissingen : 81 (1 klacht kan aanleiding geven tot meerdere beslissingen)
- Aantal klachtafstanden : 0
- Aantal klachten dat voor bemiddeling aan de CvT is doorverwezen : 0
- Aantal geslaagde/mislukte bemiddelingen : 0
- Aantal hoorzittingen van de KC : 5
- Aantal klachten dat aanleiding gaf tot een hoorzitting: 6
- Aantal beslissingen door alleenzettelend rechter (zonder zitting) : 21
- Cijfers over beslissingen (onontvankelijk, gegrond, beroep, schorsing)
 - o Onontvankelijk: 26 klachten zijn geheel onontvankelijk
 - o Ontvankelijk: 51 klachten zijn geheel of gedeeltelijk ontvankelijk
 - o Gegrond: 12 klachten zijn geheel of gedeeltelijk gegrond.

- Beroep: er werd beroep aangetekend tegen 6 beslissingen van de klachtencommissie.

4.2. Kwalitatieve analyse

I. Algemene vaststellingen:

Het aantal klachten (71) blijft quasi stabiel in vergelijking met het werkingsjaar 2022 (73 dossiers).

Het is mogelijk dat één dossier meerdere klachten tegen verschillende beslissingen bevat.

In elk dossier werd uitspraak gedaan. Geen enkel dossier werd afgehandeld via bemiddeling .

Het aantal onontvankelijke klachten bedraagt 26. Deze klachten waren niet gericht tegen een beslissing van de directie. Voorlichting van de gedetineerde blijft een aandachtspunt.

Een gebrekkige kennis van de wetgeving is nog steeds aan de orde en is het gevolg van ontoereikende informatie.

Ook in 2023 werden er klachten ingediend over de medische zorgverlening. De KC is niet bevoegd en informeert de dokter van de CVT zodat de persoon in detentie niet te lang in het ongewisse verkeert en de behandeling van zijn zorgvraag geen nodeloze vertraging oploopt.

Het houden van de hoorzittingen kent in vergelijking met het werkingsjaar 2022 een dalende trend, ten voordele van de beslissingen genomen door de alleensprekend klachtenrechter. In 21 dossiers heeft de alleensprekend klachtenrechter uitspraak gedaan. Deze evolutie draagt ertoe bij dat meer beslissingen binnen de wettelijke termijn kunnen genomen worden.

Er wordt niet systematisch een hoorzitting gehouden. Dit wordt voorbehouden aan die dossiers waarbij, na ontvangst van de klacht en het verweer en de stukken van de directie, nog te veel onduidelijkheden bestaan en waarvoor mondelinge toelichting noodzakelijk lijkt.

Gemiddelde doorlooptijd: Tussen de datum van ontvangst van klacht door de maandcommissaris en de datum van de eindbeslissing zitten gemiddeld 33 dagen. Tussen de datum van de eindbeslissing en de datum van de betekening van de beslissing zitten er gemiddeld vier dagen.

Klachten worden voornamelijk ingediend tegen tuchtsancties, ontslag/arbeid, weigeren bezoek, bijzondere veiligheidsmaatregelen, bezit en handel in verdovende middelen en naaktfouilles.

Op basis van de cijfers, stellen we vast dat de KC geen compensaties heeft toegekend, terwijl dit toch een mogelijkheid is voorzien door de basiswet.

II. Vaststellingen van de KC op basis van de klachten

Aspecten van de procedure

1. Termijn beslissingen van de klachtencommissie

Artikel 157 van de Basiswet bepaalt dat de Klachtencommissie haar beslissing moet nemen binnen 14 dagen na ontvangst van de klacht. De dossiers worden eerder uitzonderlijk binnen de voorziene termijn afgehandeld.

De klachtencommissie uitte in zijn jaarverslag van 2022 al zijn bezorgdheid over de werklast van de ondersteunende juriste Magali Vanderstraeten.

De CTRG stelde eind oktober 2023 een bijkomende juriste aan. De klachtencommissie wenst Magali Vanderstraeten te bedanken voor de ondersteuning en is zeer tevreden met de aanstelling van Louise Reyntjens.

Dit blijkt uit de opmaak van uitgebreide en onderbouwde adviezen met verwijzing naar de relevante rechtspraak. De KC ontvangt snel de ontwerpbeslissingen na het beraad. Ook haar rol als aanspreekpunt naar de CTRG wordt als positief ervaren. Hierdoor valt te verwachten dat de termijnen beter gerespecteerd kunnen worden.

2. Samenwerking klachtenbureau en de directie

De directie verdient een pluim. De klachtencommissie maakt ook graag van de gelegenheid gebruik om Bert Vermeulen (vanaf 01 januari tijdelijke detachering naar gevangenis van Haren) expliciet te bedanken voor de fijne samenwerking.

De verweren worden tijdig en gemotiveerd overgemaakt, niettegenstaande de hoge werklast. Bijkomende vragen worden onmiddellijk beantwoord. Op de zitting komt niet zelden een dialoog tot stand tussen klager en directie. Deze attitude biedt het voordeel dat het een basis geeft waarbij de verstandhouding tussen de directie en de persoon in de detentie kan verbeteren.

Het constructief overleg met de directie biedt ook een beter inzicht in de werking van het arresthuis en de omgang met de gedetineerden. Onduidelijkheden

worden uitgeklaard en er wordt ook wederzijds begrip voor elkaars werking gecreëerd: de directie gaat pragmatisch te werken, terwijl de klachtencommissie nagaat of de beslissingen wettelijk, evenredig en billijk zijn.

3. Rechtspraakdatabank CTRG en elektronisch dossierbeheersysteem

De klachtencommissie beschikt over een overzichtelijk dossierbeheersysteem.

De centralisatie van de stukken van het dossier (klacht, verweer van de directie, dossierstukken en ontwerpbeslissingen) zorgt voor een efficiënte opvolging van de klachten.

De beslissingen van de klachtencommissies kunnen eenvoudig en snel gelezen worden op de rechtspraakdatabank van de CTRG. Deze databank is zeer nuttig en maakt meer uniforme en coherente rechtspraak over het beklagrecht mogelijk.

Beschikbaarheid van klachtenformulieren

De beschikbaarheid van klachtenformulieren blijft een aandachtspunt. De directie stelt dat de formulieren ter beschikking zijn in de bibliotheek, in bureel van de PA en na eenvoudige aanvraag.

De klachtencommissie is van oordeel dat de beschikbaarheid van de klachtenformulieren op geen enkele wijze belemmerd mag worden, en dus ook niet door een voorafgaandelijke vraag aan het personeel.

4. Geen gebruik van bemiddeling

Ook in 2023 gaf de directie in haar verweren steevast aan dat zij geen bemiddeling wenste.

De Basiswet voorziet nochtans in de mogelijkheid voor de klachtencommissie om, alvorens de klacht verder te behandelen, de klacht over te maken naar de maandcommissaris voor bemiddeling. Dit kan niet wanneer de directie zich verzet tegen een bemiddeling. De klachtencommissie blijft van oordeel dat sommige klachten zich beter lenen voor een afhandeling via bemiddeling.

Het (durven) investeren en evalueren van het gebruik van een bemiddelingsprocedure is wenselijk.

5. Onafhankelijkheid

De klachtencommissie is zich bewust van de specifieke eigenheid van het arresthuis en tracht in alle onafhankelijkheid rekening te houden met alle

aanwezige belangen en poogt dit ook over te brengen in de motivering van de beslissingen

Om onafhankelijkheid en onpartijdigheid te vrijwaren als lid van de klachtencommissie, treden de actieve leden van de KC niet op als maandcommissaris.

De klachtencommissie gaat enkel na of een beslissing van de directeur al dan niet onwettig of onredelijk is. Tegen de beslissingen kunnen de partijen beroep aantekenen bij de beroepscommissie.

6. Beroep

Er werd beroep aangetekend tegen zeven beslissingen van de klachtencommissie.

De zes beslissingen van de klachtencommissie werden bevestigd (BC/23-0009 – BC/23-0017 – BC/23-0057 – BC/23-0139 – BC/23-00140 – BC/23-0216).

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/beslissingen-en-beroepen/bc-23-0009>

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/beslissingen-en-beroepen/bc-23-0017>

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0057.pdf>

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0139.pdf>

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0140.pdf>

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0216.pdf>

In één beroepsprocedures werd de beslissing van de klachtencommissie hervormd.

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC-22-0049.pdf>

Materiële aspecten

De klachtencommissie bespreekt hieronder nog enkele thema's die significant zijn voor een aantal problemen en uitdagingen in het arresthuis.

1. Naaktfouilleringen

De basiswet (art. 108) bepaalt dat naaktfouilles mogelijk zijn om na te gaan of de gedetineerde in het bezit is van voorwerpen of substanties die verboden of gevaarlijk kunnen zijn. Bovendien moeten er individuele aanwijzingen zijn dat een fouille aan de kledij niet volstaat. Dit betekent de facto dat de directie moet kunnen

beschrijven waarom ze meent dat de gedetineerde in het bezit is van verboden of gevaarlijke voorwerpen, en waarom een fouille aan de kledij niet volstaat.

De klachtencommissie blijft klachten ontvangen tegen beslissingen tot het opleggen van een onderzoek aan het lichaam.

De toetssteen voor de KC blijft of de fouillering subsidiair is gebleven, met name of er in de beslissing voldoende individuele aanwijzingen zijn opgenomen waaruit blijkt dat het onderzoek aan de kledij niet zou volstaan om na te gaan of de persoon in detentie in bezit was van verboden middelen of substanties.

2. Overbevolking – schending van artikel 3 EVRM

Het systeem waarbij de infrastructurele capaciteit stelselmatig wordt opgetrokken, heeft zijn limieten bereikt. De overbevolking leidt tot grondslapers, inhumane omstandigheden voor gedetineerden en onhoudbare werkomstandigheden voor personeelsleden en directie.

Het is een explosieve cocktail met gevaar voor de veiligheid, gezondheid en openbare orde.

Het hoeft dan ook geen verbazing te wekken dat twee personen in detentie klacht indienden bij de klachtencommissie. De beroepscommissie bevestigde in twee beslissingen (BC/ 23-0139 en BC/ 23-0140) het standpunt van de klachtencommissie dat er sprake is van een inbreuk op artikel 3 EVRM.

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0139.pdf>

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0140.pdf>

De behandeling van het cassatieberoep is nog hangende.

De situatie voldoet in geen geval aan de jurisprudentiële minimumnormen gesteld door het EHRM.² Art. 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) verbiedt onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. De Belgische Staat werd overigens al voor dergelijke schending van artikel 3 EVRM al herhaaldelijk veroordeeld.³

Zolang een vlotte in- door en uitstroom van de gedetineerden dode letter blijft, lijkt het duidelijk dat de problematiek van de overbevolking en haar nefaste invloed niet snel tot het verleden zal behoren.

² Sylla en Nollefont t. België, 37768/13 en 36467/14, 16 mei 2017 (definitief : 16 augustus 2017),§28

³ Vasilescu t. België, 64682/12, 25 november 2014 (definitief: 20 april 2015).

De problemen die betrekking hebben op de overbevolking en een capaciteitsgebrek in de gevangenis (o.a. grondslapers, onvoldoende vierkante meters per gedetineerde, onhygiënische levensomstandigheden, basisrechten niet kunnen uitoefenen) leiden tot structurele schending van mensenrechten en zijn een indicator van een falend beleid voor het gevangeniswezen en een gebrek aan politieke daadkracht om deze aanslepende, structurele en nog steeds groeiende problematiek aan te pakken.

3. Bezit of handel in verdovende middelen

Het bewijs voor de tuchtinbreuk van het bezit van of handel in verdovende middelen (artikel 129,7° Basiswet) kan niet louter steunen op een geurwaarneming, ook al wordt door de directie voorgehouden dat personeel hier een specifieke opleiding voor volgde en/of over voldoende professionele ervaring beschikt. De klachtencommissie meent dat een persoon in detentie enkel gesanctioneerd kan worden voor het bezit van verboden middelen indien de geurwaarneming voldoende geïndividualiseerd en geobjectiveerd werd en het vermoeden van bezit daarenboven werd ondersteund door bijkomende belastende elementen.

4. Beschadigingsmisdrijven – vermoeden van onschuld

De KC heeft al enkele malen klachten behandeld m.b.t. beschadigingen van materieel in een cel waarin meerdere gedetineerden verblijven.

Meestal verklaren de gedetineerden dan dat deze beschadigingen al langer bestaan, of dat zij niet eens op de hoogte zijn.

De tuchtverheid ziet zich verplicht om hiertegen op te treden en zal daarom gebruik maken van het Tuchtregime voorzien in de Basiswet.

De KC adviseert de directie om systematisch een schriftelijke cel inventaris en plaatsbeschrijving bij te houden wanneer een gedetineerde een cel in gebruik neemt en verlaat. Op die manier kan worden nagegaan of en welke schade is toegebracht door een gedetineerde, alsook welke schade eventueel voortvloeit uit normale gebruikersslijtage.

5. De vier belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2023

5.1. Materiële omstandigheden

Meerdere duocellen voldoen niet aan de minimale normen die men van een penitentiaire inrichting anno 2023 mag verwachten. De oppervlakte van deze cellen is te beperkt om er met twee (soms drie) volwassen personen in te verblijven. De sanitaire ruimte is niet of onvoldoende afgescheiden van de leefruimte, de lavabo dient zowel voor het wassen van handen en gelaat, tandenpoetsen en scheren als voor de vaat van de celgenoten. De in de kantine aangekochte voeding moet worden opgestapeld omdat er nauwelijks kastruimte is...

Gedetineerden hebben in de vergadering van het overlegorgaan (de enige van dit jaar) bij de directie tevens hun bezorgdheid geuit over de netheid van de doucheruimtes die regelmatig vuil zouden zijn en niet grondig zouden worden schoongemaakt.

De directie heeft er in haar antwoord op gewezen dat ze momenteel bezig is met het opknappen van alle cellen. Begin 2023 werd aan de Regie der Gebouwen gevraagd om in de cellen waar dit nog niet het geval is (vleugel A) de sanitaire ruimte af te scheiden van de verblijfsruimte.

Overlegorgaan

Het staat vast dat de wekelijkse kantine van groot belang is om het leven in de gevangenis draaglijk te maken. Het valt dan ook te betreuren dat de gedetineerden daar zo weinig inspraak in hebben. Het overlegorgaan kwam dit jaar slechts één keer samen. De gedetineerden hadden vragen over de keuze van de producten en over de prijs. De directie past de lijsten geregeld aan en wijst erop dat de lijsten evenwichtig moeten zijn en rekening moeten houden met de culturele diversiteit in de gevangenis.

De commissie heeft daar begrip voor maar betreurt dat de gedetineerden zo lang moeten wachten vooraleer ze de kans krijgen om als groep hun mening te geven. Het verslag van dat overleg laat soms lang op zich wachten en kent een beperkte verspreiding. Het ligt ter inzage in de bib. De directie is van oordeel dat de leden van het overlegorgaan zelf voor de communicatie kunnen zorgen. Zij worden

verondersteld om dat op de wandeling te doen. Het is voor de commissie niet duidelijk hoe de beslissingen van het overlegorgaan worden opgevolgd, gelet op het grote tijdsverloop tussen de vergaderingen.

Het koninklijk besluit van 22 juni 2018 (koninklijk besluit tot regeling van de samenstelling en de werkwijze van het overlegorgaan bedoeld in artikel 7 van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden) bepaalt dat elk jaar, de eerste week van maart, door middel van aanplakking een oproep tot kandidaatstelling als lid van het overlegorgaan wordt gericht aan alle gedetineerden. Het mandaat van de leden duurt één jaar. Het overlegorgaan dient eenmaal per kwartaal te vergaderen.

De gevangenis is er in 2023 niet in geslaagd deze bepalingen na te leven. Als belangrijkste reden wijst de directie op het grote verloop van personen in een huis van bewaring. Zij relateert ook het nut van het orgaan. De leden zouden niet altijd representatief zijn voor de gevangenisbevolking en spreken vanuit de eigen situatie.

De commissie vraagt dat het koninklijk besluit zou worden toegepast, dat de verslagen beschikbaar zouden zijn voor alle gedetineerde personen en dat er in een opvolging van de beslissingen wordt voorzien.

5.2. Staking

De commissie had gesprekken met de drie in de gevangenis aanwezige vakorganisaties.

Tijdens die gesprekken werden vragen gesteld over de stakingen en de minimale dienstverlening, het thema van dit jaarverslag.

Het afgelopen jaar waren er geen lange stakingen, telkens ging het om werkonderbrekingen van 24 uur, eenmaal was er een onderbreking van 48 uur. In de meeste gevallen betroffen de stakingen geen lokale problematiek en was er weinig hinder.

Het bezoek kon niet doorgaan en er was (meestal) maar één wandeling.

De vertegenwoordigers van de vakorganisaties zijn zich uiteraard goed bewust van de impact van een staking op het leven in de gevangenis. Daarom stellen zij voor

dat een stakingsdag zou worden gecompenseerd, bijvoorbeeld door een extra wandeling, een bijkomend bezoekmoment of door een andere vorm van compensatie.

5.3. Opleiding

Agressie is een probleem in alle gevangenissen; voor Leuven hulp komt daar specifiek bij dat de gevangenis gedetineerden met een psychische problematiek moet opvangen. Deze personen hebben het extra zwaar tijdens hun detentie en gaan vaker over tot daden van agressie.

Veel jonge PBA's zijn aan de slag op basis van een startbaanovereenkomst (rosetta's).

In zijn audit over het HR- beleid in de penitentiaire diensten zegt het Rekenhof⁴ hierover:

"PBA's staan in voor de rechtsconforme, veilige, humane en geïndividualiseerde uitvoering van vrijheidsbenemende straffen en vervullen aldus een zeer specifieke openbare dienst die onmiskenbaar deel uitmaakt van de uitoefening van het overheidsgezag. Het hele opzet van de wet van 23 maart 2019 is gesteund op die filosofie.

Precies omdat de wetgever in navolging van het CPT van de Raad van Europa ervan uitging dat "le personnel pénitentiaire exerce une mission de service public fondamentale et bien spécifique qui devrait être reconnue en tant que telle dans le cadre d'un recrutement, d'une formation et de conditions de travail qui lui permettent de prendre en charge les personnes détenues de manière adaptée" achtte hij een eigen statuut voor het penitentiaire personeel noodzakelijk, onder meer wat de werving betreft. De wervingen via startbanen die snel lokaal kunnen worden afgerond zonder tussenkomst van Selor, zonder uniforme bekendmakingsprocedures, zonder examen en enkel op basis van een mondelinge proef, bieden hierbij onvoldoende garanties. "

Eenzelfde bedenking hoorde de commissie bij de vertegenwoordigers van de vakverenigingen:

⁴<https://www.ccrek.be/nl/publicatie/hr-beleid-in-de-penitentiaire-diensten-organisatie-en>

“Daar tegenover staat dat de opleiding van jonge bewakingsambtenaren nog weinig voorstelt. Tijdens corona gebeurde die online en op bepaalde momenten zaten vier PBA's voor één computerscherm les te volgen. Daarnaast kregen ze een pak info toegestopt die ze op eigen initiatief in zeer korte tijd moesten verwerken. De eigenlijke opleiding is een training “on the job”. Vergelijk dit met een land als Zweden, waar de opleiding twee jaar duurt en er tussentijdse bijscholingen met examens zijn. “

Niettemin stelden de leden van de commissie tijdens hun bezoeken vast dat veel jonge/nieuwe PBA's hun job zeer correct, zelfzeker en tegelijk empathisch invullen. Zij slagen erin om personen met angst of agressiegevoelens tot rust te brengen. Die houding wekt bewondering op. Opleiding is zeker nodig, maar een professionele werkhouding is dat evenzeer.

Op basis van deze vier vaststellingen formuleert de CvT de volgende aanbevelingen:

1. De sanitaire ruimtes in alle cellen afschermen van de leefruimtes (de aanvraag is lopend);
2. Het koninklijk besluit van 22 juni 2018 *“tot regeling van de samenstelling en de werkwijze van het overlegorgaan bedoeld in artikel 7 van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden”* toepassen;
3. Overleg plegen met het personeel en het overlegorgaan over mogelijke compensaties naar aanleiding van een stakingsdag;
4. Nieuwe bewakingsambtenaren zoveel mogelijk de kans geven om opleidingen te volgen en opfriscursussen en bijkomende opleidingen organiseren voor het andere personeel.

6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2024

1. Streven naar een groter bereik voor de werking van de commissie. Daartoe zullen inkomende gedetineerden worden aangeschreven en uitgenodigd. Er zal worden gewerkt met steekproefbevragingen om de problemen beter in kaart te brengen;
2. Zorgen voor een grotere aanwezigheid in de gevangenis, onder meer in de weekends;
3. SharePoint optimaal benutten;
4. Bijzondere aandacht besteden aan opgesloten personen met een psychische problematiek (thema jaarverslag 2024).

Bijlage

Orde van artsen

In het antwoord verwijzen naar

Ons kenmerk: 121057BD/LL/PM107644

Geachte mevrouw,

Het bureau van de nationale raad van de Orde der artsen heeft uw vraag van 10 juli 2023 onderzocht betreffende de opdracht van de leden-artsen van de Commissies van toezicht.

De finaliteit van de wettelijke opdracht van de leden-artsen van de Commissies van toezicht, met name het houden van een onafhankelijk toezicht en het verstrekken van advies over het welzijn van gedetineerden, is onverenigbaar met de finaliteit van de therapeutische relatie of de zorgrelatie. De arts-lid van de Commissie kan bijgevolg niet optreden als behandelend arts van de gedetineerden.

Evenwel betekent dit niet dat de arts-lid van de Commissie geen enkele medische handeling stelt. Het louter vaststellen van de gezondheidstoestand van een gedetineerde houdt een medische handeling in, bijvoorbeeld wanneer de arts via een gesprek met de gedetineerde in contact treedt of na inzage van het patiëntendossier, mits voorafgaande toestemming van de gedetineerde.

De wettelijke vereiste om binnen de Commissies van toezicht artsen te hebben als leden, strekt ertoe een beroep te kunnen doen op medische kennis en expertise. Een absoluut verbod van het stellen van elke medische handeling zou deze functie overbodig maken. Evenwel moet de gedetineerde op de hoogte worden gebracht van de hoedanigheid van de arts die optreedt als lid van de Commissie van toezicht.

In de hoop u hiermee van dienst te zijn geweest, verblijven wij,

Hoogachtend,

voor het bureau van de nationale raad,

B. DEJEMEPPE,

Voorzitter

